

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

29 september 2014

Kära systrar och bröder,

Det är tidig måndag morgon när jag sätter mig för att skriva brev till er inför den nya månaden, och vi har just firat mässa till ärkeänglarnas ära i kapellet i Bjärka-Säby. Ända sedan 300-talet har den 29 september varit en festdag, till att börja med för ärkeängeln Mikael eftersom en kyrka invigdes till dennes ära i Rom just detta datum. Numera firas samma dag även de två övriga ärkeänglarna som är omnämnda i Bibeln, Gabriel och Rafael. I den svenska evangelieboken firas festdagen på den söndag som vi kallar Mikaelidagen, och som i år infaller den 5 oktober.

”Alla Guds änglar skall hylla honom”, heter det i Hebreerbrevet.¹ Och Petrus talar i sitt första brev om ”detta som änglarna längtar efter att få blicka in i”.² Om änglarna är skapade för lovsång och längtan, hur mycket mer måste då inte vi vara det, som är skapade till Guds avbild. Lovsång och längtan hör ihop. I änglarnas värld och i människornas värld. Vår längtan får oss att lovsjunga. Och vår lovsång förökar vår längtan! Längtar gör vi för att det finns något mer att blicka in – och förvandlas av. Lovsjunger gör vi därför att Gud har uppfyllt vår längtan.

Evangeliet i mässan i dag på morgonen – liksom på Mikaelidagen kommande söndag – skildrar Jesu möte med Natanael under fikonsträdet, och dennes förundran över att Jesus tycktes känna honom innan de hade mötts. Jesus antyder: Hur stor ska då inte din förundran bli när du får se himlen öppen och änglarna stiga upp och ner!

Hemligheten med den öppna himlen. Detta mysterium längtar till och med änglarna att få inblick i. Hur kan himlen vara öppen över en syndare? Himlen stängdes ju för de änglar som syndat. Hur kan då himlen stå öppen för en människa som fallit? Av detta enda skäl har Jesus kommit: att öppna himlen över oss så att änglarna, likt vindar och eldslågor, färdas från Guds värld till vår värld. De stiger upp och de stiger ner.

Varje gång änglarna stiger ner har de med sig något till jorden: De är ”sända att tjäna dem som skall få sin del av frälsningen”.³ Och varje gång de stiger upp har de med sig något in i himlen: vår lovsång. Det är därför lovsången och tacksägelsen – den eukaristiska hållningen – bevarar himlen öppen över våra liv. Som mest förtätat blir det när eukaristin firas: vi förenas i varje mässa med änglarna som stiger upp och stiger ner. ”Låt dina änglar färdas upp i det höga med vår lovsång”, ber vi i ökenmässans liturgi. Änglarna bär vår lovsång och våra böner in i himlen där de förenas med myriaders myriader, tusen och åter tusen, änglar och ärkeänglar, troner och herravälden, furstar och makter. Alla hyllar de Sonen som blivit hela världen till liv.

¹ Heb 1:6.

² 1Petr 1:12.

³ Heb 1:14.

Det är därför vår lovsång besestrar det onda. Uppenbarelseboken beskriver hur Mikael, änglafursten, leder striden mot draken. Guds änglar strider inte med svärd och vapen, utan med lovsång. Det onda besestrar man med gott – inte med ont.

En dag ska vi vara som änglarna i himlen, säger Jesus. Vi ska inte *bli* änglar, men vi ska vara *som* änglarna. Vad det innebär är ännu fördolt för oss, men vi kan redan nu likna änglarna genom att rikta vår längtan mot den dagen. Då väcks inom oss en lovsång till honom som är långt större och som gjort långt mer än vi kan fatta. Och himlen öppnar sina valv över oss.

*

Norditalien bjöd på sensommarvärme när ett 25-tal personer från Ekumeniska Kommuniteten i slutet av september gästade det ekumeniska klostret i Bose vid foten av alperna. Det har blivit en årlig hösttradition att vi reser till denna välsignade plats, en vänskap som de senaste tio åren betytt så mycket för oss. Min förhoppning är att många av oss i kommuniteten ska ha möjlighet att besöka Bose under den närmaste femårsperioden. För er som vill planera långsiktigt kan det alltså vara bra att veta att vi gör en gemensam 5-dagarsresa under andra hälften av september varje år.

Kommuniteten i Bose befinner sig i ett skede när man de senaste åren har sänt i väg bröder och systrar till tre nya platser i Italien. I Assisi och Toscana finns två nygrundade kloster med fem bröder på varje plats, och i Civitella norr om Rom har fem systrar från Bose övertagit ansvaret för ett större benediktinkloster vars systrar är komna till hög ålder. Samtidigt har de "tomma" platserna i moderklostret fyllts av nya människor som prövar sin kallelse; för närvarande är det åtta postulanter i Bose.

Vad är det som gör Bose till en så speciell plats, något som inte minst visar sig genom att människor från så skilda bakgrund och kyrkliga traditioner blir berörda och känner sig hemma redan vid första besöket?

När den då 22-årige Enzo Bianchi den 8 december 1965 slog sig ner i dalgången vid foten av de snöklädda alperna, var han från början klar över att han ville forma sitt liv utifrån den ursprungliga monastiska traditionen. Hans kallelse var stark och hans beslutsamhet målmedveten. Likväl var det inte ett traditionellt klosterliv han såg framför sig. I tre år levde han ensam. Under den tiden besökte han Taizé, trappister i Frankrike och det grekiska klosterberget Athos för att utforska den monastiska livsformen och söka klarhet för sin egen väg. När fyra jämnåriga anslöt sig 1968, både katoliker och protestanter, såväl män som kvinnor, var den ekumeniska kommuniteten i Bose född. Men under ganska lång tid valde man medvetet att inte använda traditionellt monastiskt vokabulär eller yttre attribut som associeras med klosterliv. Man ville undvika att förknippas med de bilder av klosterliv som fanns på näthinnan hos folk i allmänhet, och som lätt förde tanken till medeltiden. Alltså talade man inte om sig själva som vare sig "kloster" eller "munkar". Frågan för Enzo Bianchi och hans medbröder och medsystrar var: *Kan man vara trogen traditionen i sin tillämpning av klosterliv och på samma gång djärvt nyskapande?* I Bose ges i dag oväntade svar på den frågan. När man så småningom tog till sig ett sedvanligt monastiskt språk – i dag är kommunitetens

formella namn Monastero di Bose – kunde man ge detta ett delvis nytt innehåll utifrån vad man redan var på väg att gestalta.

Den lilla gården Bose, de första åren helt utan elektricitet och vatten, har i dag förvandlats till ett modernt kloster med en ström av besökare från hela världen. Till denna dalkittel, förförande vacker, reser numera kyrkliga ledare från alla traditioner för att ta inryck av ett monastiskt experiment där munkar och nunnor tillsammans lever sin ekumeniska vision. Den ekumeniske patriarken Bartholemeus har nyligen varit på besök, liksom den koptiske påven Tawadros. Den dynamiske Enzo Bianchi, kärv asket och livsnjutare på samma gång, karismatisk bibelpredikant och klosterfader med en fenomenal förmåga att identifiera dolda talanger bland bröderna och systrarna i sin kommunitet, är i dag en av Italiens mest respekterade kristna röster, regelbunden skribent i flera större tidningar. Nyligen utnämndes han av påven Franciskus till medlem av det påvliga rådet för kristen enhet, ett erkännande som väckt uppmärksamhet med tanke på den radikala enhetsvision Bianchi företräder. Den som ansluter sig till kommuniteten i Bose, och inte tillhör den katolska kyrkan, tillåts till exempel inte att konvertera. Man framhåller att varje broder och syster ska förbli trogen den kyrka man kommer från, och när man ger sina slutliga klosterlöften ges dessa inte bara till kommuniteten utan också till den kyrka man tillhör.

Till något av det viktigaste för klostrets utveckling är det faktum att Enzo Bianchi från början så klart deklarerade att han själv, liksom de övriga i kommuniteten, skulle förbli lekmän i likhet med de första munkarna i den tidiga kyrkan. Trots upprepade erbjudanden om prästvigning har Enzo Bianchi under alla år hållit fast vid denna princip. De få präster man har i Bose – det är dessa som celebrerar mässan i klosterkyrkan – var prästvigda redan när de sökte sig till hit. "Broder Enzo", som man i kommuniteten kallar sin prior, har här skapat en vital och självständig andlig miljö, ytterligt utmanande men fri från all exklusivitet. Att vara *avskild* – vilket är innebörden av "helgad" – är inte att vara *sär-skild*. Det intrycket etsar sig fast i mötet med bröderna och systrarna i Bose, som på ett klargörande och befriande sätt ger relief åt denna distinktion.

I Bose odlas ingen underdånighet, och något av det mest intressanta här är det sätt på vilket både män och kvinnor delar på ansvar och uppgifter, vilket givetvis är mer utmanande i en italiensk kontext än i en svensk. Kommuniteten befinner sig just nu i ett skede där grundaren och priorn Enzo Bianchi har aviserat att han önskar att en ny prior väljs de närmaste åren. "Skulle det även kunna bli någon av systrarna?" frågade jag en av bröderna. "Det kan det mycket väl bli", svarade han. "Det finns inget i vår regel som säger att vi inte skulle kunna ha en kvinna som vår prior. Och det är kommuniteten som väljer genom omröstning."

Under vårt besök fick vi denna gång vara med om något som inte bara är ovanligt i en katolsk mässa, det "får" egentligen inte förekomma. I den romersk-katolska kyrkans konstitutioner om liturgin heter det uttryckligen om predikan i mässan: "Homilian ska normalt hållas av den celebrerande prästen själv eller av honom anförtrors åt en koncelebrerande präst eller ibland, när så är lämpligt, åt diakonen, *men aldrig åt en lekman*." I den mässa som firades under vårt besök i Bose visade det sig inte bara vara en lekman som predikade, utan även en kvinna, en av systrarna i kommuniteten. "Ja, det är egentligen ett lagbrott om man ska vara formell", kommenterade tidigare vice priorn Guido Dotti när några av oss undrade. "Men vi har fått den lokala biskopens tillåtelse till

detta, därför händer det regelbundet att både bröder och systrar som inte är präster predikar i mässan.”

Besökare i Bose framhåller ofta måltidsgemenskapen med bröderna och systrarna som en av höjdpunkterna i samband med en vistelse i klostret. I de små gästmatosalarna äter vi tillsammans med några ur kommuniteten, både under tystnad och samtal, och här ges rika tillfällen att bättre lära känna det som sker i Bose. ”För mig är matbordet en favoritplats. Där lär jag mig lyssna och där blir jag mänskligare.” Så uttrycker sig Enzo Bianchi i *Gårdagens bröd*, utgiven på ett av de stora sekulära förlagen och av recensenter redan utnämnd till en ”kultbok” i Italien. I boken berättar han om sin uppväxt bland vinbönderna i Monferrato. Den som vill bekanta sig med Enzo Bianchis författarskap, och därmed kommuniteten i Bose kan gärna börja med *Gårdagens bröd*, som utkom på svenska för något år sedan. Denna uppriktiga och osentimentala barndomsskildring ger kanske några av de viktigaste nycklarna till vad som format den inkarnerade och opretentiösa spiritualitet som får så många av oss att vilja återvända till Bose. När människan är lika tacksam för kroppen som för anden, för det enkla som det storslagna, framträder ett landskap – mitt i en fragmentiserad värld – där hjärtat långsamt kommer till ro.

*

Från Bose har vi, som många av er vet, hämtat avgörande inspiration för den tidebönsbok som nu är på väg att ta allt tydligare form. Det gäller inte minst bruket av nytestamentliga antifoner till psalmerna, men också de böner som har en viktig plats i morgonbönen och aftonbönen. I laudes och vesper ingår korta förböner, så kallade *litanior*, som beds av en person och besvaras av församlingen med ett gemensamt bönerop. Förbönen för kyrkan och världen, som var ett av de mest karaktäristiska inslagen i de fasta bönegudstjänsterna i den tidiga kyrkan, kom senare att inskränkas eller trängas undan till förmån för en större mängd av psalmer i tidebönerna. Historikern Paul Bradshaw konstaterar att ”senare tiders reformer av tidebönerna inte har lyckats vända denna utveckling, kanske delvis beroende på en utbredd förlust av tron på förbönens kraft”.

Vi tror att förbönens plats i tidebönerna är viktig, och här har vi alltså hämtat inspiration från den erfarenhet som samlats i Boses tidegård där man framför allt på kvällen ger avsevärt utrymme åt förbön både i form av liturgiska och fria böner. Dessa är färgade av Bibelns språk men också av nutidsmänniskans kamp och längtan, något som är utmärkande för Boses andliga idiom. Morgonens böner har karaktären av förberedelse inför dagen, de ger uttryck för trons beaktelse och tillbedjan. På kvällen är de en bön för kyrkan och för världen. Under vissa dagar har bönerna ett genomgående tema. Torsdagens förböner har fokus på Jesus som den gode herden, med böner för kyrkans biskopar, präster, pastorer, diakoner och andra ledare. På fredagen, när vi minns Kristi lidande och död, beds förböner för våra förföljda trossyskon och den lidande mänskligheten. På lördagen ber vi i gemenskap med det första förbundets folk, de som ännu väntar på Messias ankomst. Söndag är tillägnad uppståndelsen och Treenighetens mysterium. I vespern har den fria förbönen en särskild plats, där den som önskar kan formulera en bön utifrån aktuella behov eller för personer som bett om förbön. Församlingen bör uppmuntras att vara delaktiga i dessa böner, samtidigt som de inte får

utvecklas till längre monologer så att den fria bönen tar för stor plats i förhållande till gudstjänsten övriga delar. På fredagen sker den fria förbönen under tystnad.

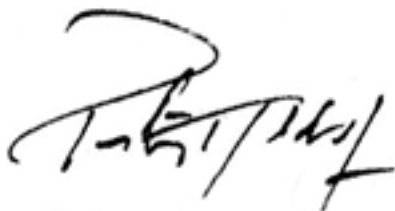
De senaste månaderna har vi arbetat med slutredigeringen av de fyra provutgåvorna som blir vår "grundbok": fyra veckors tideböner för ordinarie tid under året, där samtliga 150 psalmer i Psaltaren ingår i sin helhet. Vår förhoppning är att kunna presentera den i samband med en högtidlighet på Epifaniafesten den 6 januari nästa år. För er som vill vara med då, gör gärna en liten anteckning i almanackan redan nu. Dessförinnan, till första advent, kommer provutgåvan av tidebönsboken för adventstiden som vi just nu arbetar för att få färdig.

*

Låt mig till sist uttrycka mitt tack till alla er som kom till Bjärka-Säby och delade festen med oss när tidskriften Pilgrim den 14 september fyllde 20 år. Vi benådades med en underbar höstdag och uppmuntrades över alla vänner – 250 personer kom till festen! – som delade vår glädje. Visst var det stundtals trångt – många kom redan till morgonmässan – men stämningen var hög när vi vandrade mellan gudstjänster, miniföredrag, samtal, musikaliska upplevelser och inte minst den fantastiska vegetariska buffén som Babettes kafferi dukat upp i slottets festvåning. Ett oförglömligt gästabad!

Låt oss aldrig underskatta betydelsen av att *fira* vår historia. Det gör vi i våra personliga liv, vi gör det i kyrkan varje söndag när tiden överskrids och vi firar det som varit och det som skall komma, det vi smakar och blickar in i varje gång mässan firas. För det beräknande och rationella sinnet kan firandet tyckas onödigt. Det *kostar* ju bara! Och till vilken *nytta* är det egentligen? Men firandet har ett värde långt utöver vad vi kan mäta och räkna. När vi firar fördjupas vår tacksamhet. Vi ges tillfälle att stanna upp inför det goda som lagts i våra händer att förvalta. Allt verkligt firande är ett firande av Guds godhet, det gör oss till eukaristiska människor som föregriper den dag när varje cell i skapelsen ska lovsjunga Skaparen.

Er tillgivne,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'P. Eriksson' or similar, written in a cursive style.